

ПРИМЈЕНА ПОСЕБНИХ ОВЛАШЋЕЊА У СУПРОТСТАВЉАЊУ ТЕШКИМ ОБЛИЦИМА КРИМИНАЛИТЕТА

Прегледни рад | DOI: 10.7251/BPG1601123DJ | УДК: 343.232:343.85

Доц. др Сениша Ђукић*

Апстракт: Суочене са пријетњама тероризма, организованог криминалитета и корупције, њиховом великом друштвеном опасношћу и специфичностима у односу на „класични“ криминалитет, многе државе су приступиле планирању и примјени нових стратегија, како би се што ефикасније супротставиле овим тешким облицима криминалитета. Имајући то у виду, савремене државе и међународна заједница у посљедње вријеме доносе посебне материјалноправне, организационе и процесне прописе за спречавање и сузбијање ових најопаснијих облика криминалитета, а установљавају се и посебни органи са знатно ширим овлашћењима него што их традиционално имају органи кривичног гоњења прије и у току кривичног поступка. У суштини, посебна овлашћења карактерише тајност дјеловања, давање ширих овлашћења полицији, органима правосуђа и обавјештајно-безбједносним агенцијама, с обзиром на то да им шира овлашћења омогућавају и привремено ограничавање уставних права и слобода грађана. Та права су, на одређен начин, стекли и још неки државни органи, на примјер, пореске и царинске службе, те агенције за спречавање прања новца.

Кључне ријечи: тешки облици криминалитета, посебна овлашћења, људска права и слободе.

УВОД

Тешки облици криминалитета утицали су на многе државе да стратегију супротстављања тероризму, организованом криминалитету и корупцији ставе у приоритете свога рада, а појединим субјектима безбједности, прије свега тужилаштву, полицији и обавјештајно-безбједносним агенцијама, али и пореским и царинским органима, дају шира овлашћења и могућност коришћења специјалних истражних техника.

Посебне истражне технике, као специфичне методе и средства, прије свега карактерише примјена мјера и поступака за тајно прикупљање

* *Висока пословно техничка школа Добој, email: djukic-bs@blic.net.*

података (тајна сарадња са физичким лицима, надзор и техничко снимање телекомуникација, приступ компјутерским системима и компјутерско сравање података, надзор и техничко снимање просторија, тајно праћење и техничко снимање лица и предмета, оперативни продор у организације и групе, односно прикривени истражитељ и информатор, симулирани откуп предмета и симулирано давање поткупнине, надзирани превоз и испорука предмета кривичног дјела), јер се примјеном редовних овлашћења, тј. традиционалних техника и метода чијим се коришћењем мање или незнатно задире у индивидуална права и слободе (позивање на разговор лица ради добровољног давања информација – информативни разговор, тражење обавјештења, узимање изјава од осумњичених, полицијско опсервирање, снимање на јавним мјестима, пријаве догађаја од стране грађана, као и прикупљање обавјештајних сазнања из отворених извора, тражење обавјештења од грађана и државних органа, увид у јавне евиденције од стране служби безбједности и сл.) не може ефикасно заштити безбједност државе и не могу се доказати тешка кривична дјела.

Посебно треба нагласити да се, у наведеном контексту, ради о изузетним овлашћењима која су нужна и оправдана само у супротстављању најтежим облицима криминалитета и угрожавању безбједности државе, а не и у случају традиционалних кривичних дјела и рутинских ситуација, када не пријети опасност по безбједност државе. Исто тако, примјеном специјалних истражних техника се привремено ограничавају зајамчена индивидуална права и слобода, нарочито право на приватност, па правила и процедуре примјене, контроле и надзора морају бити прецизно и јасно законски формулисана како би се евентуална злоупотреба посебних овлашћења свела на најмању могућу мјеру. Управо из тог разлога сматрамо да посебна овлашћења не треба да се редукују само на посебне истражне технике као специфичне методе и средства, односно посебне мјере и поступке, него се морају истраживати у једном ширем контексту, управо као овлашћења – посебна, јер, за разлику од овлашћења – редовних, она дају појединим субјектима безбједности могућност примјене специјалних истражних техника и метода, а не обрнуто, а истовремено захтијевају прецизан законски оквир, одређене карактеристике везане за њихову ефикасност, као и додатно наглашен аспект заштите људских права и слобода. У домаћем правном систему – посебне истражне радње и мјере тајног прикупљања информација регулисане су у оквиру посебних глава редовних закона и то Закона о кривичном поступку - Глава IX чл. 116 и Закона о Обавјештајно-безбједносној агенцији – Глава VIII чл. 76, 77 и 78, док се поједина овлашћења (прикупљање информација и документације, подношење пријава, уступање података, укључујући пореске тајне надлежним органима, улажење у просторије у којима се

налазе књиге и евиденције, узимање извода, прикупљање обавјештења о свим трансакцијама чија вриједност прелази 30.000 КМ, прикупљање обавјештења о трансакцијама за које постоји сумња да се ради о прању новца и сл.) којима располажу порески, царински и финансијски органи, на одређен начин, могу сматрати и посебним овлашћењима у супротстављању тешким облицима криминалитета.

У већини других земаља је на исти или сличан начин регулисана примјена специјалних (посебних) истражних техника у зависности од тога да ли се посебна правила односе на поступак за тешка кривична дјела и уско су повезана са општим правилима кривичног процесног права (нарочито доказног права) или се односе на поступак истраживања пријетњи по безбједност државе или глобалну безбједност и немају додира са доказним правом (Ђукић, 2015: 111). У том контексту су регулисане и надлежности појединих субјеката супротстављања тешким облицима криминалитета који примјењују посебна овлашћења (специјалне истражне технике и методе), у зависности од тога да ли се ради о полицијским агенцијама, обавјештајним или безбједносним агенцијама, тужилаштву, судовима, војним или одређеним финансијским органима. Државе доносе законодавство како би дале обавјештајним службама посебна овлашћења за сакупљање информација о пријетњама по националну безбједност. Посебна овлашћења представљају мјере које нису законски доступне другим владиним агенцијама (са изузетком неких полицијских тијела) или становништву (Wills, 2010: 18). У вези с тим, треба напоменути да су обавјештајне службе, као и класичне службе безбједности, и у ранијем периоду (далеко прије полицијских агенција) користиле поједине специјалне истражне технике као оперативне методе и средства, и то на основу интерних прописа (резултат такве примјене је имао оперативни карактер а не процесни-доказни), тако да се у одређеном смислу то може посматрати и као сегмент њихових редовних овлашћења. Међутим, имајући у виду садашњи контекст, праћен убрзаним развојем техничко-технолошких средстава, а у вези с тим и негативну рефлексију по људска права и слободе, савремене технике и методе су ипак различите у односу на раније класичне методе и средства, па се њихова примјена у својој цјеловитости може посматрати и са аспекта посебних овлашћења обавјештајно-безбједносних агенција (Ђукић, 2016).

ПРАВНИ ОКВИР ЗА ПРИМЈЕНУ ПОСЕБНИХ ОВЛАШЋЕЊА

Савремене службе безбједности, у највећем броју случајева, конституисане су на начин да омогуће прикупљање, аналитичку

обраду и оцјену података од значаја за безбједност земље. Дужности и задаци ових служби у супротстављању кривичним дјелима се огледају искључиво у обавјештајно-информативној и превентивно-безбједносној функцији, која се састоји у пружању помоћи код откривања, спречавања и истраживања конкретних кривичних дјела или у сагледавању безбједносних појава и проблема битних за доношење политичких одлука које се односе на координацију и усмјеравање других државних органа, изналажење одговарајућих системских рјешења, те одређена прилагођавања на законодавном или извршном нивоу (Ђукић, 2014: 187). Што се тиче репресивних овлашћења, савремене безбједносне агенције, у већини земаља, у организационом смислу су издвојене изван агенција за спровођење закона, односно министарстава унутрашњих послова, и не могу се подвести под кривичнопроцесну дефиницију учесника кривичног поступка. У вези с тим, треба напоменути и да се Препорука Савјета Европе 1402 из 1999. године односи на контролу државних служби безбједности и предвиђа да унутрашње службе безбједности не би требало да буду овлашћене за извршавање задатака криминалистичке полиције, да воде истраге, хапсе и притварају, нити би требало да буду укључене у борбу против организованог криминала, осим у случајевима када организовани криминалитет представља јасну опасност по слободни поредак демократске државе. Суштина препоруке је у томе да се службе безбједности што јасније разграниче од криминалистичке полиције, односно да не долази до „дуплирања“ уобичајених полицијских активности.

Начини прикупљања података који су подведени под правне норме, са правног гледишта, представљају мјере на чију се примјену одређени субјекти овлашћују и за чију се примјену уређују услови. Спектар мјера којима полиција и службе безбједности прикупљају податке је могуће разврстати на оне чијим се коришћењем мање или незнатно задире у индивидуална права и слободе и на оне чијим се коришћењем привремено и без сазнања лица ограничавају поједина од зајамчених индивидуалних права и слобода, нарочито право на приватност.

У прву групацију долазе традиционалне полицијске мјере, као што су: позивање на разговор лица ради добровољног давања информација (информативни разговор), тражење обавјештења, узимање изјава од осумњичених (саслушање), полицијско опсервирање, снимање на јавним мјестима, пријаве догађаја од стране грађана и сличне мјере. Међу мјерама те врсте које више користе службе безбједности налазе се прикупљање података из јавно доступних извора, укључујући отворене комуникације путем интернета, тражење обавјештења од грађана и органа јавних власти, увид у јавне евиденције и друге збирке података јавних власти и сличне мјере. Друга групација мјера има нарочити правни третман управо због тога што се таквим мјерама

јаче задира у индивидуална права и слободе и у том смислу се за њих користи појам посебне мјере. По томе што се користе без сазнања лица или организација о којима се прикупљају подаци, оне су истовремено и мјере којима се тајно прикупљају подаци. У том смислу их овдје означавамо посебним мјерама за тајно прикупљање података. Иначе, домаће законодавство није у означавању ових мјера термилошки уједначено. Поред тенденције ширења техничких могућности и спектра мјера за тајно прикупљање података, потребно је јасно назначити да је у новије вријеме на правно увођење нових мјера снажно утицала евидентна и све већа опасност од организованог криминала, тероризма, корупције, прања новца, нелегалних миграција, трговине људима и сличних изразито опасних видова угрожавања безбједности. То је у неким земљама условило проширење могућности за тајно прикупљање података, нарочито у виду нових противтерористичких мјера. Поред тога, изгледа оправданом и могућност констатовања још једне шире појаве, можда и тенденције, која се рефлектује кроз ширење круга субјеката који су овлашћени да примјењују мјере тајног прикупљања података. То је, с једне стране, изражено кроз специјализацију унутар полицијске организације (стварањем специјализованих служби и јединица за борбу против организованог криминала и тероризма, за безбједност границе и слично), као и стварањем нових специјализованих структура у обавјештајно-безбедносном систему. У САД је, на примјер, послје терористичког акта од 11. септембра 2001. године дошло до значајних пропитивања о ефикасности обавјештајно-безбједносног система и његовог усавршавања увођењем нових структура. Нове специјалне јединице и организације, по правилу, добијају и овлашћења за тајно прикупљање података. На другој страни, у круг субјеката који су овлашћени да примјењују мјере за тајно прикупљање података постепено улазе субјекти који се ту нису налазили, какви су царинска и пореска служба. Ово се може запазити у источноевропским транзиционим земљама, које су, по узору на стандарде развијених земаља, реформисале своје царинске и пореске службе и учиниле их мање зависним од полиције и служби безбједности. Да би подигле ниво њихове спремности за борбу против прекограничног шверца, корупције, пореске утаје, прања новца и сличних појава, те су земље овим службама додијелиле и овлашћења каква су прикупљање личних и других података потребних за вођење поступака, отварање поштанских пошиљки и предузимање других посебних радњи ради откривања и спречавања царинских и пореских прекршаја и кривичних дјела (Милосављевић, 2008: 59).

Национална законодавства би требало да изнађу прихватљива правила за усклађивање очигледног сукоба интереса који настаје између права појединца на приватност и законитих интереса друштва да се заштити од једностраности које су опасне. Регулација и уједначавање управних

рјешења у тој области на европском простору знатно су допринијели напори Савјета Европе, Организације за европску безбједност и сарадњу (ОЕБС-а), Европског суда за људска права и појединих других европских организација. Тако је, на пример, ОЕБС 1994. године прокламовао начело по коме демократска политичка контрола треба да обухвати службе безбједности и полицију, уз војску и све унутрашње снаге безбједности. Савјет Европе је у својој препоруци од 1999. године изразио став да службе безбједности морају поштовати Европску конвенцију о људским правима и да свако њихово задирање у права утврђена у тој конвенцији мора бити засновано на закону, а законодавац треба да донесе јасне и адекватне законе који ће моћи службу безбједности подредити закону (Ђукић, 2016).

У налажењу рјешења за адекватно законско регулисање мјера тајног прикупљања података, могу помоћи одређени ставови и принципи, који су нарочито развијени у европском законодавству и пракси примјене члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и који се, стога, могу сматрати европским стандардима у овој материји. Из ове одредбе слиједи три важна принципа, према којима мијешање у приватност мора бити (1) легално, тј. уређено законом, (2) сведено на нужну мјеру (принцип сразмјерности) и (3) једино могуће ради постизања наведених интереса (који представљају основе за мијешање у право на приватност). Управо је зато важно пратити новији упоредни развој законодавства европских земаља и праксу Европског суда за људска права, који су знатно прецизирали значење члана 8, везујући могућност мијешања у право на приватност (Милосављевић, 2008: 68). Наиме, Европски суд за људска права је у више пресуда установио правила за примјену мјера тајних опсервација. Како оне ограничавају уставно право на неповредивост приватног и породичног живота из члана 8 став 1 Конвенције (гдје спада и право на неповредивост стана и тајност преписке и других начина општења), те мјере су начелно допуштене само у изузетним случајевима из става 2 истог члана Конвенције: ако су у демократском друштву нужне, поред осталог, ради „интереса државне (националне) безбједности, јавног реда и мира, и ради спречавања нереда и злочина”. При томе, државе могу самостално одредити претпоставке за примјену тих мјера, али је та самосталност ограничена конвенцијским начелима која грађанима гарантују адекватна и ефикасна јемства против самовоље и злоупотребе (пресуда *Klass v. Њемачке* 1978. која се односи на тајни надзор над телекомуникацијама).

Та начела, поред споменутог начела сразмјерности (примјењеног на случај организованог криминала у пресуди *Malone* против Велике Британије, 1985), укључују: а) постојање законске основе за тајне опсервације (при чему Конвенција појам закона тумачи и као подзаконске прописе и судске прецеденте као изворе права – *Kruslin* против Француске,

1990), која (основа) мора: а) за грађане бити „приступачна и прецизна”, а не да се састоји, на примјер, само од непредвидивих административних обичаја, и ограничење људских права је дозвољено само у обиму који је неопходан да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву (став 1) и ако не постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права (став 3) б) таква да довољно јасно одреди обим и начин примјене дискреционих овлашћења државних органа који те мјере примењују (Malone, § 68, Kruslin, § 30, 36); ц) одређивање круга лица која могу бити подвргнута тајној опсервацији; одређивање крајњег рока примјене; д) уређење поступка контроле у току примјене мјере, укључујући састављање извјештаја о извршењу мјере, заштити тајности њених резултата и њиховом уништавању након обуставе поступка или изрицања ослобађајуће пресуде (Kruslin, § 35; *Huvig против Француске*, 1990, § 34). Није у складу са одредбом члана 8 Конвенције ако националне власти, у недостатку законске основе, аналогјом прошире разлог за прислушкивање телекомуникација на тајно снимање приватних просторија (*Vetter против Француске*, 2005, § 21–29) (Грубач, 2008: 47).

Евидентно је да одређени тешки облици криминалитета захтијевају и један рационалан приступ код детаљног упознавања њихове тежине и опасности по појединце и друштво. Тако, прегледом најновијих међународних мјера у области борбе против тероризма долазимо до закључка да се мора направити баланс између потребе превенције терористичких аката тј. заштите цивилног друштва и безбједности, која подразумијева и дјелимично задирање у нека од фундаменталних права као што су, на примјер, слобода удруживања и слобода изражавања. Ту долазимо до чувеног питања: „Ко нас чува од чувара?” Страх од глобалног тероризма доводи до претварања друштва у друштво надзирања (Стојановић, Коларић, 2014: 174). Суочавајући се са пријетњом глобалног тероризма, све више се наглашава да безбједност представља право, а не само предуслов за уживање других права. Безбједност као право појединца мора се развијати паралелно са личним слободама и бити схваћена као један од циљева државе, али увијек у складу са осталим правима која гарантују највиши унутрашњи правни акти и међународне и регионалне Конвенције.

Временом, како је тероризам еволуирао, и међународна заједница је промијенила свој приступ. Нови однос према овом проблему базиран је на заштити безбједности, што подразумијева одговарајуће интервенције и у области кривичног права и увођење одговарајућих безбједносних мјера којима ће се штитити животи невиних особа. Али сви смо свјесни, као и Суд у Стразбуру, да је потребно наћи баланс између плодносне борбе против тероризма и заштите људских права и слобода (Стојановић, Коларић, 2014: 181).

Као што је већ истакнуто, примјеном специјалних истражних техника привремено се ограничавају зајамчена индивидуална права и слободе, нарочито правна приватност, па правила и процедуре примјене, контроле и надзора морају бити прецизно и јасно законски формулисана, како би се евентуалне злоупотребе посебних овлашћења свеле на најмању могућу мјеру (Шикман, 2011). Мишљења смо да сви субјекти супротстављања тешким облицима криминалитета који примјењују посебна овлашћења, као и цјелокупна јавност, у значајнијем обиму, треба да буду упознати са примјеном посебних овлашћења, односно заштитним механизмима од евентуалних злоупотреба (штитећи том приликом тајне податке, изворе и сл.), како начела легалитета, супсидијаритета, сразмјерности и судског надзора не би била само декларативно прописана, а у пракси занемаривана и без адекватног значаја, посебно начела супсидијарности и сразмјерности. Исто тако, сматрамо да би далеко већи значај требало дати самом поступку контроле и њеним резултатима, а у том контексту и субјектима задуженим за вршење контроле и њиховим потребним квалификацијама. То нам се чини веома битним, пошто је сама примјена посебних овлашћења комплексна, специфична, тајновита, а њени резултати врло мало или готово нимало доступни јавности. Управо из тог разлога сматрамо да посебна овлашћења не треба да се редукују само на посебне истражне технике као специфичне методе и средства, односно посебне мјере и поступке, него се морају истраживати у једном ширем контексту, управо као овлашћења – посебна, јер за разлику од овлашћења – редовних, она дају појединим субјектима безбједности могућност примјене специјалних истражних техника и метода, а не обрнуто, а истовремено захтијевају прецизан законски оквир, одређене карактеристике везане за њихову ефикасност, као и додатно наглашен аспект заштите људских права и слобода.

ЗАКЉУЧАК

Примјена посебних овлашћења у супротстављању тешким облицима криминалитета је нужна и оправдана само у сузбијању најтежих кривичних дјела, а не и у случају традиционалних кривичних дјела и рутинских ситуација када не пријети опасност по безбједност државе.

Унапређење система посебних овлашћења може се постићи и формирањем заједничких тимова и сл., односно, координацијом различитих субјеката система безбједности приликом примјене специјалних истражних техника, како би се избјегло непотребно дуплирање оперативних и других техничких капацитета, изузев у ситуацијама када интереси јавне или државне безбједности захтијевају

самостално функционисање појединих субјеката. Наиме, примјери из праксе указују да тимски рад није на задовољавајућем нивоу, а извршни и законодавни органи (парламентарне комисије за контролу и надзор субјеката безбједности) указују на потребу појачаног интензитета и координације рада тих субјеката, посебно када је ријеч о тешким облицима криминалитета, имајући у виду тежину тих пријетњи и примјењених средстава, а истовремено и сегмент угрожавања људских права и слобода. У вези с тим, сматрамо и да је континуирана едукација субјеката система безбједности, посебно са аспекта супротстављања најтежим облицима криминалитета, веома битна – како кроз систем основне, тако и специјалистичке обуке. Изградња професионализма, одређености за демократске норме и принципе људских права, као и осјећај за грађанску одговорност треба да буду важни континуирани аспекти обуке полицијског, обавјештајно-безбједносног и правосудног особља, али и припадника пореских, царинских и финансијских институција, ради што квалитетнијег обављања заштитних и контролних функција условљених примјеном посебних овлашћења. То посебно сматрамо важним, јер у перспективи, технолошки напредна средства користиће како конвенционални субјекти безбједности, тако и комерцијалне компаније, па ће „жртве технолошког напретка“, на одређен начин, бити већина грађана (купујући нове телевизоре, знаће се који се програми гледају, преко микровалних и других пећница каква се храна једе, преко мобилних телефона шта нас и ко нас интересује, преко интернета, фејсбука и др. друштвених мрежа какву музику слушамо, које филмове гледамо, какви су нам хобији итд., а онда, имајући све то у виду, какав нам је психолошки профил и сл.), па све то захтијева прецизно нормативно регулисање и висок степен контроле од евентуалних злоупотреба високософистицираних средстава, без обзира да ли се ради о безбједносним или комерцијалним мотивима. Имајући то у виду, мишљења смо да специјалне истражне технике, као што је то случај досад, не треба да се посматрају искључиво као посебна техничка средства и методе доласка до одређених сазнања, претежно тајних (без знања онога о коме се ради), него се морају са посебним сензибилитетом третирати као посебан дио – посебних овлашћења, и то пробраних субјеката безбједности. Истовремено, та овлашћења морају бити системски структурирана као систем, са свим конститутивним елементима, како би се у сваком тренутку знало ко, када и по ком основу те мјере користи, а посебно ко контролише и да ли је обучен за такву врсту контроле. Такав приступ ни у једном случају не смије умањити њихову тајност и ефикасност у супротстављању тешким облицима криминалитета, али треба евентуалне злоупотребе смањити на најмању могућу мјеру.

ЛИТЕРАТУРА

- Грубач, М., (2008). *Посебна овлашћења органа кривичног гоњења и уставна права грађана*. Београд: Центар за цивилно-војне односе;
- Ђукић, С., (2016). *Сузбијање тешких облика криминалитета (посебна овлашћења и субјекти)*. Добој: Висока пословно-техничка школа;
- Ђукић, С., (2015). Корелација, сличности и разлике између посебних истражних радњи и мјера тајног прикупљања информација. *Безбједност, полиција, грађани, Бања Лука, 1-2/2015, 111 – 125*;
- Ђукић, С., (2014). Обавјештајне и безбједносне службе. *Безбједност, полиција, грађани, Бања Лука, 1-2/2014, 187 – 199*;
- Милосављевић, Б., (2008). *Овлашћења полиције и других државних органа за тајно прикупљањ података: домаћи прописи и европски стандарди*, Београд: Центар за цивилно-војне односе;
- Стојановић, З., Коларић, Д., (2014). *Кривичноправно сузбијање организованог криминалитета, тероризма и корупције*. Београд: Едиција Кримен;
- Шикман, М., (2011). *Организовани криминалитет*, Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова;
- Wills, A., (2010). *Разумијевање надзора обавјештајних служби*, Женева: Центар за демократску контролу оружаних снага,
- Закон о Обавјештајно-безбједносној агенцији Босне и Херцеговине, Службени гласник БиХ, број 12/04, 22/04 и 56/06.
- Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, Службени гласник Босне и Херцеговине, број 03/03, 32/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/07, 93/09, 72/13.

USE OF SPECIAL POWERS TO COMBAT SERIOUS CRIME

Ass. prof. Sinisa Djukic, PhD*

Abstract: Faced with the threat of terrorism, organized crime and corruption, their great social danger and specificity compared to “conventional” crime, many countries have acceded to the planning and implementation of new strategies, in order to effectively oppose these serious crime. With this in mind the modern state and the international community, in recent times, brings a special material-legal, organizational and procedural regulations for the prevention and suppression of the most serious forms of crime, also establishing special bodies with much broader powers than they traditionally

---

* High Business Technical School Doboј, email: djukic-bs@blic.net.

Примјена посебних овлашћења у супротстављању тешким облицима ...

have criminal authorities before and in the criminal proceedings. Essentially, the special powers of action characterized by secrecy, giving wider powers to the police, the judiciary and the intelligence – security agencies, since they allow for broader powers and temporarily limiting the constitutional rights and freedom of citizens. These rights, in a certain way, they have gained and some other state bodies, for example tax and customs services, also agencies for the prevention of money laundering.

Keywords: serious crime, special powers, human rights and freedoms